

РЕЗЕЦЕНЗИЯ

от проф. Божидар Бончев

за конкурса за редовен доцент по 8.2 Изобразително изкуство „Керамика“, за нуждите на Катедра „Керамика и дизайн на порцелан и стъкло“ към Факултета за приложни изкуства и дизайн, НХА. обявен в ДВ бр. 01 от 02.01.24.

В конкурса се явяват двама кандидати : д-р Иван Кънчев, хоноруван преподавател по технология в Катедра „Скулптура“ и гл. ас. д-р Янка Юнакова, редовен преподавател в Катедра „Керамика и дизайн на порцелан и стъкло“. Двата кандидати бяха допуснати до участие в конкурса, като се счете, че те отговарят на условията, посочени в чл. 24 на ЗРАСРБ, както и в съответните раздели на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на НХА за прилагане на ЗРАСРБ. При проверката на наукометричните таблици научното жури установи покриването на изискванията на закона и правилника, въпреки установените пропуски и неточности при единият кандидат.

Кандидатът д-р Иван Кънчев е от поколението нашумели активни имена сред българските керамици, напоследък. През 2000 г. завършва специалност "Керамика" бакалавър в Националната художествена академия в София, а през 2006 г. "Психология" в Русенския университет "Ангел Кънчев". *(Дипломна работа: „Ортодоксалната психоанализа и Библията“)*. Защищава докторска дисертация по изкуствознание и изобразителни изкуства в катедра "Скулптура". *(Дисертационен труд: „Скулптура от керамика в България от 1896 година – края на 50-те год. на XX век“)*. Д-р Иван Кънчев е хоноруван преподавател по технология в катедра Скулптура в НХА. В периода след своето завършване до днес той ни представя многобройни изяви и участия, както самостоятелни изложби, така и участия в

групови събития национални и международни. Правят впечатление ранните му изложби с керамика за слепи в 2008 – Галерия „Иридаарт“, ул. „Гладстоун“ 24, гр.София, 2014,2015,2016,2017 г. – Галерия „АРТ 36“, ул.„Славянска беседа“ 40, София. 2018 – „С почит към учителя“ (с Никола Терзиев – Желязото), галерия „Нюанс“.2022-23 – Юбилейна изложба „Синьо ...?“, (13.12. - 10.01.), галерия „Средец“ на Министерството на културата; 2023 – Втора юбилейна изложба „С почит към тракийската керамика“ (25. 01.-10. 02.) Иван Кънчев е инициатор, куратор и участник в различни групови изложби и събития като: 2021 – Проект „Съдът – отправна точка за творчество“, галерия „Райко Алексиев“, София; 2024 – “Посвещение на Никола Терзиев – Желязото“, галерия Министерство на културата, София. В списъка с творчески постижения, Иван Кънчев представя множество международни участия, дипломи, номинации и награди от различни държави. Ще отбележа някои от тях тъй като списъкът е прекалено дълъг- (Творческа награда "Art of Unity", Ню Йорк (2021); "GOLD LIST Special Edition - The best contemporary artists of today" (2021 г., 2022 г.); Награда "Донатело" (Флоренция, Италия) на фондация EFETO ARTE (2023 г.), Награда "ЛОПЕНЦО ВЕЛИКОЛЕПНИ" на XIV FLORENCE BIENNALE 2023, Награда на MUSEUM OF THE AMERICAS - MOA 2023 г. Участва също в престижните конкурси за керамика - 2008,2015,2016 – 28 th Internacional Ceramic Competition in I’Alcora, Испания; 2011 – 19 Triennale fur keramische Kunst in Spaetz, Швейцария; 2014 – European Ceramic Context, Bornholm, Дания, 2017 – International Ceramics Festival Mino,Япония, 2021 г. – 60th Castellamonte Ceramics Exhibition „Ceramics in love-three“ , Италия, 2023 – 62-ри Международен конкурс за керамика FAENZA (Италия), 2023 – Пето международно триенале на керамиката UNICUM 2023, Любляна, Словения и др. Хабилитационният труд на д-р Иван Кънчев се нарича „Нови универсални форми“. Кандидатът представя 7 монументални керамични обекта от 2023 г.: „Чиния – Накъде?“, „Чиния – Преминаване“, „Синия – Защо? III“, „Синия – Защо?II“, „Чиния – Човече, къде си?“, „Синия – Пресичане“, „Чиния – Мегаполис“, „Синия –

3.

Мегаполис II". Тези творби бяха част от двете „Юбилейни изложби“ на Иван Кънчев както и участваха в проекта „Съдът“ проведен в две издания- 2021 – Проект „Съдът – отправна точка за творчество“, галерия „Райко Алексиев“, София; 2023 – Проект „Съдът вместилище – защитено време“, Археологически музей, София съвместно с куратори проф. Станислав Памукчиев и проф дин.Петер Цанев.

В скромен формат състоящ се от частите „Процесът“ и „Същност на хабилитационните творби“, Иван Кънчев прави всъщност един артистичен стейтмънт в който основните идеи ни убеждават в следното „керамиката е медия за артистично себеизразяване“ и че съдът е „разглеждан широко, като отправна точка за творчество“.

Историята на керамичното изкуство е един непрекъснато развиващ се процес и промените в него в началото на 20в., пораждат множество актуални и днес дискусии и интерпретации. Развитието на индустриалното производство поставя съвсем нови прочити на понятията свързани с керамичното възприемане. Безспорно керамиката породена от необходимостта да служи, носи исторически предопределената си функционалност в себе си. Изтъкнатият британски керамик Майкъл Кардю, ученик на Бърнард Лийч, казва "Керамиката съществува само заради едно нещо: „величието на формата“.

В началото на двадесетия век наблюдаваме две противоречащи си тенденции търсенията на творците базирани на крайното отрицание-призоваващи да се разруши всичко до момента и създаване на ново изкуство, от друга страна съществуват творци, фокусирани върху изворите от древността , и древните култури търсейки източници в сакралните архитипове на разума. Иван Кънчев ни поставя в ситуация да се затрудняваме как да го определим. С твърдението „нови универсални форми“ принадлежи към първият тип. С фразата *„Използвам примитивна технология. Сам си копая самородна глина. Пека в трап, в открит огън. Удоволствие е да събера в гората дърва за огън, да измия обгорената*

*керамика в реката. Върховен е този осезателен контакт с огъня и дървата, с калта и водата – с природата*¹, определено принадлежи към втория тип.

Роджър Фрай в своето „Есе за естетиката“ от 1909г. теоретизира въпроса що е „изкуство“. Основната мисъл е схващането че изкуството е израз не на действителния, а на въображаемия живот. Изводът му е, че трябва да се скъса с подражанието на природата, изкуството трябва да се базира на емоцията която предизвиква у зрителя. Всичко това за да подчертая, че възприемането на представените творби като съдове изисква много по убедителна аргументация. Най общото понятие за керамичната форма е именно онова пространство което оставайки скрито от нас ни кара да си представяме, разпалва въображението и ни кара да мислим. Иван Кънчев наистина много широко разглежда понятието съд и сам казва за своите обекти „моите картини“. В представените мнения на експерти, неговите произведения също се разглеждат, по подобен начин както например Ewan Shah *„Художественият стил на Иван Кънчев не се поддава на лесна категоризация, тъй като той непрекъснато се стреми да създава нови форми, които съчетават минало, настояще и бъдеще. Творбите му са многостранни, като включват обекти, скулптури, релефи и други, често замислени като инсталации, включващи различни елементи като рисунки, фотографии и машинни части. Те се възприемат само и единствено като съдържание. Творбите на Иван Кънчев наистина са въздействащи. Те привличат със сложно изградената повърхност наситена със смисли и символи. Майсторски са изградени и отговарят на твърдението да бъдат част от съвременния интериор и екстериор. Макар че, за мен е учудващо защо подобни композиции веднъж са наречени „Чиния“, а друг път „Синия“, което както знаем е вид масичка. Но това е подробност без значение. В обяснението за същността на хабилитационните творби разбираме и преосмислянето на традиционната неолитна сива и черна керамика. В своето многовековно историческо наследство, на нашата цивилизация керамиката винаги е заемала своето неотменимо място. Възникнала като дейност в зората на човешкото съществуване керамиката извървява своя път на развитие*

следвайки развитието на човешкото същество и бележейки пътя на развитие на съществуващите технологии и култура. Глината е заемала важно място в живота на древния човек стотици хиляди години може би до появата на печенета глина „керамика“ около 30-10 хиляди години пр. Хр. в Азия, а след това се разпознава в живота на всички познати цивилизации от онова време. Това романтизиране на материалите и техниките е само по себе си недостатък, тъй като съвременното обучение по керамика изисква пълно познаване на всички технологични достижения и процеси свързани с обучителния процес. Както самият кандидат казва керамиката е „*материал за работа, с който в съвременното изкуство можеш да се изразиш*“ Всеки избира материалите за да постигне своите творчески цели.

Иван Кънчев изтъква като значими приноси в неговото творчество трите етапа които сам определя – създаването на пластики за незрящи, *техниката на градене от парчета и израстъци глина като с пластични мазки (слепени с шликер с която се преодоляват характерните за българското изкуство монолитно изграждане на формата и релефа; оригиналното интерпретиране на техниката на черната/сивата неолитна и тракийска керамика.* Иван Кънчев наистина притежава оригинални хрумвания, и визуален език, но за новаторство при изграждане на формата с израстъци считам твърдението за силно пресилено. В нашата традиция има много примери за пластично изградена повърхност, започвайки от пишно украсената Бусинска керамика, минавайки през Стоян Райнов, Георги Коларов Венко Колев и най-вече Антонина Конзова техен ученик. През 80-години но миналия век, Николина Джелебова създаде редица произведения използвайки различни цветни маси, порцелан, тухли и т.н.т. Разрязването, разчуплането на произведението на парчета също може да се види в редица автори за мен най-емблематичния е Munemi Yorigami с неговите “Re-creation”, където създава една наистина концептуална творба. Отново ще повтора материалите и техниките са личен избор за постигане на целите на художника, а не самоцел.

Във своето експозе Иван Кънчев, а и в интервютата, които могат да се видят, дидактично настоява че съвременното изкуството трябва да притежава чертите на националното. Не съм сигурен до колко националните характеристики на българското се свързват с наследството на цивилизациите населяващи нашите земи преди идването на българите през 5-6 век от н. е. Надявам се този прочит на националното да не е свързан с някакви модерни политически прокламации открояващи се напоследък.

Дисертационният труд на Яна Юнакова, се основава на най новите концепции за ролята и мястото на съвременното използване на керамиката като възможност за творчество, както като изкуство така и като дизайн и занаят. Яна Юнакова завършва магистърска степен в катедра Керамика през 2000 г. В своята творческа биография има редица самостоятелни изложби като: 2001-„Семки“, обекти от керамика, галерия „Теста“, София, 2004 – „Присъствие“ галерия „Теста“, 2006- „Свободна геометрия“ галерия „Сариев“, Пловдив, 2015- „Отсечки“, галерия „Теста“ и др. Яна Юнакова взема участие в многобройни международни арт проекти и изложби: 2003-Международно биенале на керамиката, Капфенберг, Австрия, 2004- Международна изложба керамика Фрехен, Германия, 2005-Международно биенале на керамиката Каруж, Швейцария, 2007-Международно биенале за керамика Южна Корея, 2009- Международно биенале за керамика, Любляна, Словения, 2022- Международно биенале за керамика, Манисес, Испания и др. Също така участва с утвърдени международни симпозиуми по керамика като тези в Аранжеловаци и Злакуса, Сърбия, както и симпозиумите по керамика в Бусинци, Троян и по скулптура в Златни пясъци.

Яна Юнакова, започва своята преподавателска дейност в Националната художествена академия през 2017 като хоноруван преподавател , а от 2019г. е Главен асистент в сп. Керамика, на основен трудов договор.

В своя дисертационен труд Яна Юнакова разглежда мястото на съвременната керамика в контекста на съвременното изкуство и промените които се забелязват във възприемането на керамичното изкуство случили се в началото на 20-ти век. Търсенето на легитимация на керамичните артисти, процес продължаващ и до сега ниезменно стига до сравнението на тяхното изкуство с живописата и скулптурата, път изчерпан според мен. В своите расъждения в частта КЕРАМИКАТА И АЗ, съзирам едно търсене и обяснение за уникалния характер на керамичното изкуство придавайки му самостоятелно значение. Все по често съвременните теоретици и артисти като, Paul Mathieu и Léopold Foulem, посочват че, керамиката е радикално автономна форма на изкуство. Тя е независима от другите форми на изкуството и е различна от всяка една от тях. Донякъде противоречиво, керамиката също е дълбоко мултидисциплинарна практика, която обхваща всички други художествени дисциплини, както и други нехудожествени.

Това схващане се противопоставя на широко разпространеното сравнително търсене на легитимация и сравнение с другите изкуства и създава поле за по широко разбиране на керамичното изкуство от съвременна гледна точка. В разделите „Формата“, „Функцията“, „Занаятът“, „Дизайнът“, Яна Юнакова доказва именно това мултидисциплинарно разглеждане на спецификата на керамичното изкуство изследвайки материалността като съпротива, предизвикателство и възможност за интерпретации. Технологиата тя разглежда като възможност за откривателство и експеримент продължаващ във времето. Свободното боравене с различни керамични материали, съпоставянето им конкурирането им и както сама казва: “ Правя малки завои покрай технологичните правила в полза на необичайната изява на керамичната материя” и дават широк диапазон от

възможности за изразяване и откривателство. Рассъжденията за използването на индустриалните методи в студийната среда са доказателство за познаването на концепциите в съвременното третиране на керамиката, както всяко друго изкуство, което е резултат от концептуална дейност. Това е форма на мислене, различна от другите начини на мислене. Тя се артикулира около две основни концепции, въпреки че те се проявяват малко по-различно в керамичните форми и в скулптурните произведения. Когато се проявяват в керамични форми, в неща използвани в ежедневието, тези понятия са функция и декорация. Функцията произлиза до голяма степен от формата, а декорацията третира повърхността. Яна Юнакова ясно дефинира функционалността на керамиката като неотменна част от развитието на съвременното занаятчийство. Използвайки индустриални методи за създаване на своите серии от работи, показва дълбокото познаване на технологиите което позволява изказа в керамичен материал да бъде свободен и изледователски. Функционалният предмет е поставен в нейните разработки като общуване с публика изискващо индивидуално и ерудирано отношение. Разбира се тази концепция е отдавна реализирана още от времето на „Баухаус“ едно от най-влиятелните течения в архитектурата и изкуствата предвестник на модернизма и модерния дизайн. Школата „Баухаус“, добавя едно ново отношение за ролята на художника при създаването както на уникати така и на промишлени изделия. Планираното обучение се осъществява с идеята за сътворяването на „тотално“ произведение на изкуството, обединяващо всички представители на визуално-пластичните изкуства. Но това е важно обстоятелство имащо отношение към обучението по керамика в НХА, чиято програма е изградена на тази основа.

В представените в реабилитационния труд серии „Отсечки“, „Шепа спомен“, „Онзи пейзаж“, „5/5 вода“, „Свободна геометрия“, творбата „Имитиращ продукт“ и дизайнерските произведения, Яна Юнакова декларира убедително своят възглед за съвременно артистично поведение изтъквайки материалността на керамиката като

основна характеристика на керамичното произведение. Дори в концептуалната творба „Имитиращ продукт“, по остроумен начин е изтъкнато именно това качество.

Прави впечатление разнообразното използване на различните керамични материали и технологии, съчетаването им в комбинации които изследват именно материалността на керамиката отделяща и самостоятелно място като медия за артистично изразяване в много посоки и направления. В представените произведения са защитени именно тези концепции които доминират в света на съвременната керамика и макар трудно се установяват и у нас. В своите серии „Отсечки“, „Онзи пейзаж“, „5/5 вода“, „Свободна геометрия“ и дизайнерските разработки, тя определено разглежда функцията като динамична концептуална цел от друга страна я представя като формален въпрос в зависимост от намерението на автора в контекста в който произведението е предназначено до бъде видно. Проекта „Свободна геометрия“ показва друг подход опозиция на дизайнерското безкрайно производство подчинявайки го на интерпретация и творчески експеримент.

Дисертационният труд на Яна Юнакова е написан с ясен, логичен и увлекателен стил на изразяване и напълно отговаря на представените работи.

Двата дисертационни труда ни показват различни гледни точки за създаването на съвременно керамично произведение. В своето заявление за създаването на универсални форми Иван Кънчев ни представя решение което действително ни въвежда в един своеобразен космос наситен с подтексти и внушения които въздействат универсално. Прекаленото преекспониране на относителното тълкуване на формата и понятието „съд“ в крайна сметка остава само една декларация. Безспорно представените творби са с респектиращо въздействие, изградени са с майсторство и много труд. Не случайно Иван Кънчев е отличен с награди и признание у нас и чужбина. Аз лично съм представял Иван на 2014 –

European Ceramic Context, Bornholm, Дания, предлагал съм го за награди в различни журита, канил съм го като хоноруван преподавател по скулптура в специалността. Той притежава артистичност и талант отразен подобаващо в множеството приложения в дисертационният труд отзиви на наши и международни специалисти, но разбирането което има към националната идентичност в културата като противопоставяне на „чужди влияния“ най-малкото буди съмнения в пригодността му да бъде преподавател в националната институция. В интервюта качени на неговият сайт, той изразява своята преподавателска стратегия като подготовка за битка в един враждебен и противопоставен свят в който целта е да се постигне победа на всяка цена. Тази радикална позиция виждаме и в цикъла представен в дисертационния труд човек изправен пред фундаменталните въпроси „Къде си“ „Защо“, „Накъде“, човекът поставен в своята нищожност във въртележката на постоянното търсене. Творбите от цикъла създават чувството на това движение и наистина постигат необходимия ефект използвайки символната форма на диска. Но повтаряйки едно решение в множество варианти посредством промяна на част от елементите или добавяйки фотоси или машинни части, създава представата за монотоност и ограничена технологична култура. Идеята в тезата на дисертационния труд за създаване на „нова универсална форма“ се нуждае от допълнителен текст, за да може да бъде разбрана извън декларивността.

Позицията на Яна Юнакова предложена в дисертационния труд показва едно съвременно отношение към керамичното изкуство показвайки многообразие и интердисциплинарност. Концепциите които тя теоретизира в показаните серии са ясно и убедително защитени и са потвърдени от убедителната и практика като преподавател в Катедрата. С артистичното си поведение и технологични умения в различните области в които днес керамичното изкуство се разполага тя би била изключително полезна за бъдещото развитие на катедрата, която в последните години беше подложена на сериозни изпитания. Днес когато се търси изход от тази

ситуация намирам за изключително подходящо присъствието на Яна Юнакова като доказан преподавател. Интуитивният подход на Иван Кънчев който в артистичните му изяви може да води до сполучлив резултат, както и липсата на доказан преподавателски опит считам за недостатъчно за една академична среда.

Напълно убедено призовавам Научния съвет на НХА, да присъди образователната и научна степен „Доцент“ на д-р Яна Юнакова.

Проф.Божидар Бончев